

POSUDEK NA BAKALÁŘSKOU PRÁCI

autor práce: Václav Kopecký

téma práce: Komparace klimatické politiky Spojených států a Čínské lidové republiky mezi lety 2004 a 2009

autor posudku: Mgr. Jana Sehnálková, Institut mezinárodních studií, FSV UK

datum: 5. června 2010

Bakalářská práce Václava Kopeckého je komparací klimatické politiky Spojených států amerických a Čínské lidové republiky. Téma je velmi aktuální nejen z globálního hlediska (globální oteplování), ale i z hlediska bilaterálních vztahů. Spojené státy a ČLR stojí v čele žebříčku zemí, které do atmosféry vypouštějí největší množství skleníkových plynů (společně asi 40 procent). Cílem práce je dokázat, „že přes odlišný politický systém a socioekonomické podmínky byla klimatická politika obou zemí mezi lety 2004-2009 velice podobná“ (str. 9). Autor sám připouští, že oba státy jsou jen těžko porovnatelné, což vzbuzuje otázku praktičnosti takové komparace. Domnívám se však, že srovnání je přínosné s ohledem na pochopení procesu vytváření a implementace klimatických politik Pekingem a Washingtonem. S ohledem na stále intenzivnější spolupráci mezi ČLR a USA v oblasti obnovitelných zdrojů energie (dle současné ministryně zahraničních věcí Hillary Clintonové se dokonce jedná o jednu ze tří priorit americké strany v jednání s ČLR) může takové srovnání přinést významné poznatky ohledně úspěchů a neúspěchů, může posloužit jako platforma k výměně informací a také vzájemnému porozumění.

V první kapitole se autor věnuje vývoji čínské klimatické politiky, identifikuje klíčové hráče a prostřednictvím analýzy dokumentů také shrnuje, jaké cíle si Peking v prosazování obnovitelných zdrojů a redukci emisí klade. Čína je v diskusi o klimatu nováčkem, její pozice „dílny světa“ a zároveň zodpovědného člena mezinárodního společenství staví čínskou vládu do komplikované pozice. Na jedné straně chce zajistit ekonomický růst, kde jdou ekologické zájmy často bohužel stranou, na straně druhé je na Peking vyvíjen tlak, aby se Čína jako jedna ze světových mocností jasně postavila za snížení emisí skleníkových plynů a byla tak příkladem pro ostatní státy. Autor správně poznamenává, že ČLR zatím zaujímá spíše vyčkávací pozici a nepřistoupila proto k zavádění žádných zásadních iniciativ. Peking se konkrétním krokům v omezování emisí skleníkových plynů brání argumenty, že čínské rozvíjející se ekonomice by se zavádění drahých zelených technologií značně prodražilo a pravděpodobně by vedlo k zpomalení ekonomiky. To by čínské vládě přineslo nemalé

problémy. Peking také zastává názor, že západní státy vytvořily své vyspělé ekonomiky na úkor životního prostředí. Nevidí proto důvod, proč by najednou rozvíjející se Čína měla doplácet na škody způsobené jinými zeměmi, právě např. zpomalením své ekonomiky. Rozvinuté ekonomiky tedy podle Pekingu „nesou historickou zodpovědnost za klimatické změny“ (str. 14). Tímto způsobem se Čína částečně zbavuje zodpovědnosti a zároveň tak získává manévrovací prostor pro svou vlastní politiku. Peking, byť není příliš nakloněn mezinárodním závazkům, ale nemůže otázky klimatu úplně ignorovat – ČLR se totiž sama začíná potýkat s důsledky klimatických změn (popsané v tzv. Bílé knize, str. 24), které mohou mít, jak autor správně poznamenává, nečekané politické dopady (str. 14). V čínské historii není nouze o politické převrasy, které byly důsledkem rozmarů přírody (např. povstání Tchajpingů), a proto má současná vláda zájem na tom, aby se podobným scénářům vyhnula.

Rozhodnutí o klimatické politice spadají do rukou úzkého kruhu politiků ze stálého výboru čínského politbyra. Roli hraje také Národní rozvojová a reformní komise a ministerstvo životního prostředí; rozhodnutí politbyra jsou ale klíčová pro všechny ostatní hráče a vládní instituce, včetně čínského parlamentu, tedy všečínského shromáždění lidových zástupců, které, jak je třeba zdůraznit, vystupuje spíše ve formální roli.

V další části kapitoly autor popisuje cíle Národního programu pro klimatické změny. Tato část textu je velmi bohatá na statistické údaje. Je jen škoda, že autor např. údaje o snížení emisí hned neporovnává s údaji z USA, aby si čtenář mohl vytvořit představu o tom, jak významné či nevýznamné čínské kroky jsou.

V druhé kapitole se autor věnuje Spojeným státům. I přes to, že USA podepsaly za administrativy prezidenta Clintona Kjótský protokol, americký Kongres jej odmítl ratifikovat, protože neobsahoval závazek pro rozvojové země. Autor dále popisuje posun v přístupu prezidenta George W. Bushe k otázce změn klimatu – od zpochybnění jevu globálního oteplování až po přijetí teze, že dopady klimatických změn mohou představovat bezpečnostní hrozbu pro USA (str. 27). Faktem ale zůstává, že Bushova administrativa (Bush Kjótský protokol odmítal) nepřinesla nijak zásadní změnu, klimatická politika stála spíše na okraji Bushova zájmu. Změny byly tedy prosazovány buď americkým Kongresem nebo na úrovni jednotlivých států, jak správně autor poznamenává na str. 27. V USA se tak na poli klimatické politiky pohybuje podstatně větší množství hráčů než v případě ČLR. Autor píše, že „hlavní slovo má Kongres a prezident“. V tomto ohledu je ale třeba si uvědomit, že Kongres se skládá z 535 zákonodárců a každý z nich může politiku klimatu ovlivňovat (na rozdíl od čínského parlamentu). Do procesu dále zasahují další vládní i nevládní aktéři, např. EPA, soukromý sektor, apod.

Následně autor shrnuje hlavní klimatické iniciativy Bílého domu, zákony schválené Kongresem, identifikuje klíčové zákonodárce, kteří jsou zeleným tématům více nakloněni, a také krátce zmiňuje důležitou roli lobbistů, jejichž vlivu na klimatické zákonodárství mohl možná věnovat více prostoru.

Zajímavou pasáží je kapitola věnovaná regionálním iniciativám, kde autor popisuje, jakým způsobem posouvají „zelené hranice“ jednotlivé státy, které dobrovolně přistupují na

podmínky (např. emisní limity), které jsou často přísnější než regulace ze strany federální vlády.

Ve třetí kapitole se již autor věnuje samotné komparaci. Dochází k závěru, že rozdílnost politických režimů a zřízení má zásadní vliv na přístup a implementaci klimatické politiky (str. 40). Podle autora jsou Spojené státy lépe institucionálně vybavené k efektivnímu zavádění environmentálních zákonů (str. 41), jejich dodržování je jednodušeji vynutitelné, a to i díky občanským aktivitám (whistle-blowing). Zákony prosazované čínskou centrální vládou nemusí vždy zohledňovat místní podmínky. Autor také zdůrazňuje roli soukromého sektoru, který v Číně prakticky chybí (str. 42). Právě soukromý sektor představuje zdroj inovace, která může pomoci vládám přiblížit se cílům omezení emisí skleníkových plynů. Autor si dále všímá toho, že obě země odmítají přijmout jasně stanovené limity emisí. Nezmiňuje však jednu z hlavních příčin tohoto postoje – jak ČLR, tak i USA mají především obavy z dopadu na své ekonomiky. Je pravděpodobné, že zákon či smlouva o limitech emisí by v americkém Senátu ani neprošly kvůli tlaku lobbistických skupin a odborů, které by se obávaly zdražení výroby a následného propouštění. Peking by sice mohl dodržování limitů nařídit, ale čínské vedení si je vědomo toho, že podražení výroby kvůli zavádění ekologických technologií by mohlo vést k propouštění a zpomalení ekonomického růstu, kterým doposud obhajovalo svoji legitimitu. Obě země také bojují se závislostí na dovozu ropy, a proto mají eminentní zájem na rozvoji obnovitelných zdrojů energie, což by v důsledku mohlo vést ke snížení emisí (str. 44).

V závěru autor zmiňuje, že s nástupem Obamovy administrativy se otázka klimatu posouvá do popředí zájmu amerického prezidenta i Kongresu, který v současné době právě projednává nový komplexní zákon o energii, jehož součástí by měly být i jisté striktnější limity na emise skleníkových plynů. Otázkou je, zdali tento zákon polarizovaným Kongresem projde. Čína je v tomto ohledu, jak autor poznamenává, ještě mnohem méně předvídatelná. V době globální ekonomické krize, kdy se ČLR soustřeďuje především na zajištění ekonomického růstu, řešení klimatických změn spíše politickou prioritou není.

Autor pracuje s velkým množstvím pramenů a lze jej pochválit především za snahu přehledně zpracovat klíčové politické hráče a hlavní iniciativy na poli klimatické politiky. Kromě poslední kapitoly lze práci charakterizovat jako přehledovou studii, která je spíše popisná. Kritičtější rozbor a zhodnocení by této pasáži určitě neuškodil. To však ale autor kompenzuje v poslední kapitole, kde se pokouší o vlastní srovnání postojů USA a ČLR.

Z hlediska jazykového nevykazuje práce závažnější nedostatky. Překlepů je v textu minimum, stejně jako stylistických/gramatických chyb, a nenarušují tak celkový dojem

z práce. Poznámkový aparát je udělán pečlivě, v seznamu literatury na konci práce ale chybí jakékoliv rozčlenění na primární a sekundární zdroje, které by zde být mělo.

Na základě těchto skutečností doporučuji práci Václava Kopeckého k obhajobě s hodnocením **výborně**.

V Praze 7. června 2010

Mgr. Jana Sehnálková